

Post 2015 – Utveckling, Klimat, Vatten

– blir 2015 året då världen sätter nya ambitiösa och genomförbara mål för global hållbar utveckling?

Kungliga myntkabinettet, 26 maj, 2014

Under hösten och vintern 2015 tar FN avgörande beslut om globala utvecklingsmål och klimatmål. Beslut som kommer att ha stor betydelse många år framöver. Processen att utveckla FN:s nya mål för hållbar utveckling, "Post 2015", sammanfaller tidsmässigt med förhandlingarna inför ett nytt globalt klimatavtal. Under 2014 pågår intensiva förberedelser och förhandlingar inför båda dessa beslut. Swedish Water House seminarier "Post 2015 - Utveckling, Klimat och Vatten" belyser länkarna mellan klimatförhandlingarna och den nya utvecklingsagendan, samt vattnets centrala plats i båda processerna. Vid detta första seminarium tog vi avstamp i de senaste IPCC rapporterna och FN:s klimatförhandlingsprocess och visade på kopplingarna till FN:s nya uthållighetsmål.

Sammanfattande slutsatser ifrån dagen:

- Vattenfrågan, klimatutmaningen och utvecklingsagendan måste hanteras i en helhet.
- Det krävs internationellt samarbete mellan länder, institutioner och näringslivet för att begränsa temperaturökningen till följd av växthuseffekten till 2°C.
- Ett nytt klimatavtal i Paris i december 2015 kräver avvägning mellan det ideala systemet och vad som är praktiskt möjligt. Det kommer krävas anpassningar till oundvikliga klimatförändringar, men mycket kan åstadkommas med tekniköverföring, kapacitetsbyggande och finansiella styrmedel.
- Finansieringslösningar är centrala för implementering av både klimatavtal och utvecklingsmål. Inför slutförhandlingarna krävs att parterna lägger pengar på bordet för implementering av målen och avtalet. Vi har större chans att hitta kostnadseffektiva finansieringsmekanismer om vi integrerar klimat, vatten och utvecklingsfrågorna i samtliga politikområden.

Katarina Veem och Lotta Samuelson, Swedish Water House, hälsade välkomna. De betonade att det är viktigt att hantera processerna att utveckla de nya utvecklingsmålen och det nya klimatavtalet i en helhet, så att de slutliga formuleringarna och överenskommelserna stöder och förstärker varandra. På så sätt ökas förutsättningar för en långsiktigt hållbar global utveckling med värdiga livsförutsättningar för människor över hela vår jord. Vattenfrågorna behöver integreras på rätt sätt i processerna eftersom tillgång till rent vatten är en grundförutsättning för hållbar utveckling, och ojäm och osäker tillgång till vatten förstärks av klimatförändringarna.

Karin Lexén, Director World Water Week, International processes and prizes, SIWI.

Karin gav en bakgrund och en överblick över FN:s processer att utveckla de nya hållbarhetsmålen och det nya klimatavtalet. Arbetet för en hållbar framtid började med Stockholmskonferensen 1972, och har därefter fortsatt och utvecklats via bland annat Riokonferenserna 1992 och 2012, Klimatkonventionen och Milleniemålen. Under 2014 och 2015 pågår ett omfattande arbete att formulera de nya utvecklingsmålen och klimatavtalet. De nya hållbarhetsmålen är tänkta att vara universella, vilket betyder att

de ska utvecklas och implementeras av FNs alla medlemsstater i en inkluderande process. Det är en avgörande skillnad jämfört med Milleniemålen som till stor del togs fram i en top-down process.

Sett från ett vattenperspektiv finns stora utmaningar med båda dessa processer; inte minst eftersom det globala vattenbehovet förutspås öka med 55% fram till år 2050. SIWI menar att vattenfrågan, klimatutmaningen och utvecklingsagendan måste hanteras gemensamt. Klimat bör vara ett "cross-cutting theme" i alla hållbarhetsmål, likaså måste hållbarhetsperspektivet vara tydligt i klimatprocessen. SIWI menar också att vi behöver ett hållbarhetsmål för vatten, för att identifiera nödvändiga avvägningar mellan olika användningsområden och för att styra mot åtgärder som garanterar allas rätt till vatten. Vattenresursfrågorna behöver likaså integreras i det nya klimatavtalet, bland annat genom att anpassningsarbetet till oundvikliga klimatförändringar – som ofta innebär för mycket eller för lite vatten – förstärks.

Mats Eriksson, Director Climate Change and Water, SIWI.

Mats gav en genomlysning av resultaten i de senaste IPCC rapporterna och diskuterade deras innebörd för en hållbar utveckling. Han inledde med att säga att klimatförändringarna är ett globalt problem och precis som för ekonomi, handel, miljöfrågor, matsäkerhet, migration så är påverkan av koldioxidutsläpp i delar av världen global. Det innebär å andra sidan att klimatförändringarna kan mildras med hjälp av globala lösningar.

IPCC har nyligen publicerat tre rapporter skrivna i samarbete mellan ett stort antal forskare; en om den naturvetenskapliga bakgrunden till klimatförändringarna, en om klimatförändringarnas påverkan på samhällen samt den senaste om hur negativa effekter av ett förändrat klimat kan minimeras. Sammanfattningsvis visar dessa rapporter:

- att det krävs omfattande och varaktiga begränsningar av växthusgasutsläpp för att begränsa klimatförändringarna till mer än 2°C, och att „Business as Usual“ kommer att innebära en temperaturökning med mer än 5°C. Skillnader i nederbörd mellan torra och våta klimatregioner och mellan torra och våta säsonger förutspås att öka,
- att rapporterna har ökat sitt fokus på de risker klimatförändringarna medför, varav många är relaterade till vatten (exempelvis översvämningar i kustzonen och i inlandet, skyfall och andra extrema väder, torka, osäker matproduktion och tillgång till vatten). Klimatförändringarna drabbar inte alla lika, och skillnaden i sårbarhet och utsatthet beror ofta på samhällenas varierade utveckling och välstånd,
- att det krävs internationellt samarbete mellan länder, institutioner och näringslivet för att begränsa klimateffekterna. Rättvisa och jämlikhet, liksom att inkludera alla parter som är berörda av klimatförändringarna, betonas vara viktigt i rapporterna för att komma fram till ett avtal som alla medlemsstater kan skriva under. Likaså för att kunna anpassa världssamfundet till oundvikliga förändringar, och minimera skador och förluster till följd av klimatförändringarna.

En drastisk minskning av utsläppen de närmaste 5-10 åren bedöms vara avgörande för om vi ska klara 2-graders målet. Det finns många möjliga vägar framåt för att klara detta, men vi måste börja nu, och ta varje möjlighet till klimatsmarta beslut.

Anna Lindstedt, Sveriges Klimatambassadör

Anna berättade hur processen går till att förhandla det nya klimatavtalet. Mycket av arbetet i processen handlar om att skapa förtroende mellan länder, och i synnerhet mellan rika och fattiga länder. Delegater tillbringar mycket tid med att förklara uttalanden och förslag, att vara tydlig och transparent med vad förslagen syftar till, vilka effekter man kan förvänta sig, och hur olika åtgärder ska finansieras. Man disku-

terar också den legala formen av det slutliga klimatavtalet, och att det kanske inte är nödvändigt att alla delar behöver vara legalt bindande av alla medlemsländer. Målsättningen är att delgater ska lämna Paris och känna att man på ett transparent sätt nått fram till ett avtal som är rättvist och väl förankrat.

Hon påpekade att de beslut vi tar idag är oerhört viktiga för kommande generationer, och att vi behöver ändra vårt beteende på många plan. Det finns fler och fler studier som visar hur vi kan uppnå minskade nettoutsläpp genom att kombinera ekonomiska styrmedel med institutionella och beteendeförändringar. Förändringar som inte nödvändigtvis innebär ett sämre liv, endast att vi lever på ett annat sätt.

Många samhällen är extremt sårbara för klimatförändringar, exempelvis Marshallöarna. Där skiljer endast en smal landremsa skiljer havet från människorna som blir otroligt sårbara för havsnivåhöjningar och stormvågor. Det finns också kopplingar mellan klimatförändringar och säkerhetsläget i världen, vilket exempelvis har uppmärksammats av CNA Military Advisory Board. I en ny rapport om USA's nationella säkerhet konstaterar de bland annat att "the projected impacts of climate change will be more than threat multipliers; they will serve as catalysts for instability and conflict".

Många ser Köpenhamn som ett misslyckande, men där lades dock grunden till ett nytt sätt att arbeta där andra aktörer än stater också anses viktiga, inte minst näringslivet, civilsamhället och forskningen. Anna har stor tillförsikt att delegaterna kommer att komma överens om en ny klimatöverenskommelse i Paris i december 2015, men att det kommer att bli en avvägning mellan det ideala systemet och vad som är praktiskt möjligt. Det kommer krävas anpassningar till oundvikliga klimatförändringar, men mycket kan åstadkommas med tekniköverföring, kapacitetsbyggande och finansiella styrmedel.

Sammanfattning av paneldiskussionen

De tre inledande presentationen följdes av en paneldiskussion där speciellt inbjudna paneldeltagare fick möjlighet att komma till tals och föra fram sina åsikter. Panelen bestod av Caroline Westblom (PUSH Sverige), Johanna Sandahl (Naturskyddsföreningen), Monica Lorensen (UNDP) Roger Tiefensee (c), Peter Weiderud (s) och leddes av Karin Lexén (SIWI).

Vilka är de centrala frågorna i förhandlingen av de två processerna?

Panelen tryckte på insikten att vi måste agera nu. Det är bråttom om vi ska hinna implementera tillräckligt omfattande åtgärder för att hålla oss inom tvågradersmålet. Monica Lorensen menade att vi inte kan avvakta att klimatavtalet träder i kraft 2020 utan måste agera under tiden. Därför driver UNDP "Climate readiness programmet" och deltar aktivt i klimatavtalsprocessen. Det är inte heller längre fråga om att nordliga länder ska hjälpa sydliga länder, utan varje land måste agera nationellt, utefter sina förutsättningar, för att minska sin klimatpåverkan och bidra till hållbar utveckling.

Processerna att utforma målen och avtalen är viktiga i sig, och det är nytt och positivt att de nya utvecklingsmålen tas fram i en inkluderande process till skillnad från Millenium målen som utformades i en mer toppstyrd process. Uppskattningsvis har ett par miljoner människor hittills varit delaktiga i nationella och tekniska konsultationer, och resultaten från dessa ligger till grund för de förslag som FNs arbetsgrupp (Open Working Group) kommer att lägga till FNs generalförsamling i september i år. Detta ger legitimitet till målens slutformuleringar och förutsättningar för att de nya utvecklingsmålen ska få en snabbare genomslagskraft än vad Milleniummålen hade.

Hur kan och bör de olika processerna länkas ihop?

Panel, talare och publik uttryckte olika åsikter om vikten av att klimatmålen och klimatprocessen skulle länkas samman. Det rådde dock stor enighet om att det finns starka skäl att hantera de två processerna i en helhet.

Anna Lindstedt framhöll att vi inte kan förvänta oss att klimatförhandlingarna ska leverera ett juridiskt bindande avtal som reglerar *alla* åtgärder som krävs för att förebygga förödande klimatkonsekvenser.

Carolin Westblom ansåg att man kan se klimatavtalet och de nya utvecklingsmålen som parallella processer, där det juridiskt bindande klimatavtalet är drivande, men att frågor och områden om inte lyckats integreras i klimatavtalet kan tas om hand i de nya uthållighetsmålen, som en slags fall-back.

Angela Kallhauge från Energimyndigheten och en av Sveriges förhandlare i klimatförhandlingarna förde fram att det också finns risker med att integrera de två processerna. Klimatprocessen har en helt annan legal form än FN:s utvecklingsmål. Det finns en risk att svåra frågor från klimatförhandlingarna förs över till förhandlingarna om hållbarhetsmålen som inte är juridiskt bindande vilket försvagar implementeringen/verkställandet.

Vattnets roll i processerna diskuterades också. Klimat och vatten framhölls båda som centrala utvecklingsfrågor, grundläggande för mänsklig utveckling. Panelen bedömde att de bör få egna mål i utvecklingsgrunden, och samtidigt vara tvärgående i övriga mål. Även i klimatavtalet finns många frågor som bör integreras med vattenfrågan.

Finansiering

Finansieringslösningar är centrala för implementering av både klimatavtal och utvecklingsmål. Johanna menade att det inför slutförhandlingarna krävs att parterna lägger pengar på bordet för implementering av målen och avtalet. Finansiering handlar inte bara om tillgången på pengar, utan även om kostnadseffektivitet. Det framhölls att det finns större chanser att hitta kostnadseffektiva finansieringsmekanismer om vi integrerar klimatfrågan i samtliga politikområden.

För klimatavtalet har en "grön fond" etablerats som ska bidra till finansiering av avtalet. Dess form och funktion är beslutade, men fonden är ännu inte operativ. Sverige har varit med och byggt upp administrationen av den gröna fonden och har en stark ambition att se till att den leder till resultat. När en reguljär påfyllningsprocess för fonden har utarbetats förväntas trycket lätta på klimatavtalets finansieringsdiskussioner.

Anna betonade att fonden inte räcker till de "triljoner" som krävs för att ställa om till ett klimatneutralt samhälle, och därför måste vi hitta vägar att katalysera andra finansiella flöden och ändra investeringsströmmar till att bli mer uthålliga än idag.

Nordliga länder, inklusive Sverige, utmanas av att utvecklingsmålen uttrycks som universella. Frågan väcktes om Sverige kan anta utmaningen och exempelvis bli ett föregångsland i att utveckla en grön ekonomi, där ekosystemtjänster tas på allvar i den ekonomiska politiken? Johanna menade att vi borde ha gjort detta för länge sedan, Caroline betonade att Sverige måste sluta ge subventioner till teknologier som medför stora mängder utsläpp av koldioxid och påpekade att om vi vill kalla oss föregångsland måste vi börja räkna på bruttoutsläpp snarare än nettoutsläpp av CO₂.

Vilka nya utmaningar och möjligheter innebär det nya globala landskapet?

Roger menade att det politiska landskapet har förändrats, från nationellt till globalt, vilket både innebär nya utmaningar och kräver en kreativ utvecklings- och miljö politik. Årets EU-val visar på en polarisering i Europa kring synen på människovärde och rättighetsfrågorna. Miljöfrågorna däremot ansågs inte längre lika polariserade, vilket skulle kunna tas som ett tecken på politisk mognad i dessa frågor. Peter svarade att svenska politiker inte har hunnit ställa om till den globala agendan, men att det finns en stor konsensus kring global utvecklingspolitik.

Avrundning och nästa seminarium.

Lotta Samuelson avrundade morgonen med reflektion att flera deltagare i seminariet uttalat att alla individer har ett ansvar för framgångrika processer och beslut 2015, och att många likaså betonat vikten av att involvera näringslivet i processerna. Swedish Water House seminarier serie fortsätter i höst och kommer ta detta i beaktande. Nästa seminarium går av stapeln efter FNs Climate Summit och Generalförsamlings möte i september, och då blir fokus på den nya utvecklingsagenda – och dess kopplingar till klimat och vatten.

Karin Lexéns och Mats Erikssons fullständiga presentationer finns att ladda ned på Swedish Water House hemsida

http://www.swedishwaterhouse.se/en/seminars/2014/Post_2015_Utveckling_Klimat_och_Vatten.html